

Nieuwsflits F30 - 2016 nr. 1

Beste belangstellenden van F30,

Zo aan het begin van 2016 wil het bestuur van F30 u weer een mooi (funderings)jaar toewensen! Op het gebied van oude funderingen in Nederland gebeurt het nodige en daarvan willen wij u via deze nieuwsflits op de hoogte brengen.

In deze Nieuwsflits komen de volgende onderwerpen aan bod:

- Van de bestuurstafel
- KCAF-congres
- Excursie Vijzelgracht Amsterdam
- pilot Kleiwegkwartier Rotterdam
- F3O cursus
- update F3O-richtlijn en NEN-norm
- kwaliteitsborging
- Het F3O congres op 28 januari 2016

Van de bestuurstafel

Recentelijk heeft Sandra Lobbe (Nebest) besloten om zich terug te trekken uit het bestuur van F3O. Het bestuur bedankt Sandra voor haar inzet in het bestuur en vooral voor haar werkzaamheden als penningmeester van F3O.

Peter Nelemans zal tijdelijk de taak als penningmeester overnemen. Een aantal van de secretaris taken van Peter zullen tijdelijk worden overgenomen door Maarten Profittlich. Maarten is een collega van Peter, die op de achtergrond Peter al ondersteunde bij diverse taken als secretaris van F3O.

Er zijn op dit moment 2 vacatures binnen het bestuur. Die van penningmeester, maar ook die van secretaris. Ook Peter Nelemans is namelijk aftredend. Gezien zijn huidige positie als directeur bij Fugro heeft Peter besloten om zijn functie als secretaris van F3O met ingang van de algemene ledenvergadering in januari 2016 neer te leggen. Maarten Profittlich heeft zich vanaf 2016 namens Fugro beschikbaar gesteld als bestuurslid in de rol van secretaris. Het bestuur heeft in de afgelopen weken leden benaderd voor de functie van penningmeester. Op de Algemene Ledenvergadering, die op de ochtend voor het F3O-congres wordt gehouden, zullen de nieuwe bestuursleden worden voorgesteld aan de leden. Indien de ledenvergadering akkoord gaat met de voordracht van het bestuur, zullen zij op het F3O-congres worden voorgesteld aan de aanwezigen.

De laatste maanden heeft het bestuur diverse klachten ontvangen uit de markt over het niet correct uitvoeren van funderingsonderzoek door F3O leden. Funderingsonderzoeken worden conform de F3O richtlijnen gevraagd en aangeboden, maar achteraf zijn er discussies of de richtlijn wel is gevolgd en/of de juiste conclusies zijn getrokken. Soms blijkt de twijfel terecht en soms niet. F3O wordt in de markt steeds meer als een kwaliteitskeurmerk gezien. Helaas is dat niet het geval. De richtlijn geeft een bepaalde systematiek weer en is met name strak gedefinieerd op de verschillende onderzoeksonderdelen. De beoordeling van de resultaten en het analyseren van de samenhang valt en staat met de ervaring en deskundigheid van de betrokken adviseurs. Gezien de organisatiestructuur kan F3O niet aan kwaliteitswaarborging doen en ligt de verantwoordelijkheid primair bij het betrokken adviesbureau voor het doen van goed funderingsonderzoek.

De markt ziet F3O ten onrechte als een kwaliteitskeurmerk met de verwachting dat de branchevereniging ook handhavend kan optreden. We hebben geen keurmerk en geen instrumenten om te handhaven. Certificering is niet het sleutelwoord voor de oplossing. Bij certificering wordt vooral naar de bedrijfsprocessen gekeken terwijl het hier gaat om deskundigheid en expertise, welke moeilijk meetbaar zijn. De mogelijkheden om toch binnen onze branche aan kwaliteitswaarborgen te doen is een belangrijk agendapunt voor de komende ALV. Het bestuur van F3O zal op het congres naar verwachting al de eerste contouren van een voorstel presenteren wat moet bijdragen aan een heldere profilering en het bijstellen van verwachtingen.

F3O aanwezig op KCAF Congres in Delft

'Fundament onder de aanpak', dat was het thema van alweer het derde nationaal congres van het Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek (KCAF) bij de TU Delft. Op 26 november kwamen wederom meer dan 200 betrokkenen uit het veld bij elkaar: van ambtenaar tot woningeigenaar tot onderzoeks- en herstelbedrijf.

Minister Blok voor Wonen en Rijksdienst kwam dit jaar speciaal naar de TU Delft om het KCAF congres te openen. Dat geeft aan welk belang hij hecht aan dit dossier. Hij zegde het KCAF ook voor de komende jaren weer een financiële bijdrage toe. Het KCAF kan haar functie van kenniscentrum de komende jaren voortzetten. Wij zijn daar als F3O, gezien de prettige samenwerking en gemeenschappelijke doelen, natuurlijk ook blij mee. Voor een uitgebreider verslag van de dag verwijzen wij u graag naar de website van het KCAF (www.kcaf.nl).

Pilot "Goed gefundeerd" in het Kleiwegkwartier te Rotterdam

In de vorige nieuwsflits is de opzet van deze pilot al beschreven. Desgewenst kunt op onze website dit artikel nog eens lezen. Ondertussen zijn de eerste serie onderzoeken uitgevoerd. De kwaliteit van de houten palen wordt daar op veel plaatsen bedreigd door een kritische grondwaterstand, waardoor er sprake is van een complexe situatie m.b.t. een juiste beoordeling van de kwaliteit van de palen. Uit de eerste serie onderzoeksrapporten bleek dat er veel discussie is omtrent de uniformiteit van de onderzoeken (ondanks het volgen van de F3O-richtlijn), de analyses en conclusies. De gemeente Rotterdam heeft in haar functie van beoordelaar van de onderzoeken een aantal rapporten moeten afkeuren. Het bestuur van F3O is na een schriftelijke klacht van de projectgroep van de pilot intensief bij dit proces betrokken. Een en ander heeft samenhang met de hierboven discussie over de kwaliteit van F3O-onderzoeken. Het bestuur zal in een eerst volgende nieuwsflits u wederom over de pilot informeren.

De jaarlijkse F30-excursie voor leden en participanten

Op 10 september 2015 vond de jaarlijkse excursie plaats in Amsterdam. Het hoofdthema bij deze excursie was “bijzondere funderingshersteltechnieken”. In 2008 heeft een calamiteit plaats gevonden bij de bouwput Vijzelgracht (station Noord-Zuid lijn). Hierdoor zijn een aantal panden direct langs de bouwput ernstig verzakt. De panden Vijzelgracht 24/26 worden nu hersteld. F30 was in de gelegenheid gesteld om hier een kijkje te komen nemen. Wij hebben kunnen zien dat voor het funderingsherstel al de benodigde palen aangebracht (tussen de tijdelijke stabiliteitsvoorzieningen door). Er werden werkzaamheden uitgevoerd ter voorbereiding van het vijzelen. In het najaar is men gestart met het opvijzelen de panden. Uit de berichtgevingen over dit project leiden wij af dat het vijzelen goed is verlopen en dat veel van de ontstane scheefstand is gecorrigeerd. Naast een bezoek aan de locatie zijn deze middag enkele presentaties gegeven over het project (door aannemersbedrijf Kneppers en ABT Adviseurs in bouwtechniek). Daarnaast is ook een presentatie door Strackee Bouwadvies gegeven over het toepassen van rubber blokken als mitigerende maatregel voor het voorkomen van schade door verschilzakking bij funderingsherstel. Gezien het zeer relevante onderwerp zal deze presentatie ook het F30-congres worden gegeven.

Ongeveer 40 belangstelden waren aanwezig en hebben de bouwlocatie in 2 groepen bezocht. Naast de interessante onderwerpen was er volop gelegenheid voor uitwisseling van ervaringen. Bovenstaande foto's zijn gemaakt door Andre de Prouw, de hoffotograaf van F30. Hij heeft in de directe omgeving van de locatie ook nog onderstaande foto gemaakt die wij u niet willen onthouden. De opgetreden deformaties van deze bebouwing blijven zelfs in Amsterdam bijzonder.

De F30 Praktijkcursus *Beoordelen van houten paalfunderingen onder gebouwen*

In 2015 is deze F30 cursus niet doorgegaan omdat onze partner, de Hogeschool Utrecht (afdeling bouwhistorie en restauratie) zich uit de samenwerking heeft teruggetrokken vanwege een aangepast curriculum. Dit jaar zal met het KCAF worden gezocht om een nieuwe impuls aan deze cursus te geven. Meer informatie hierover volgt in de loop van dit jaar. Indien u reeds interesse heeft in deze cursus, kunt u alvast opgeven via de website of direct bij <mailto:r.klaassen@f3o.nl>.

Update F30-richtlijn

Op basis van signalen uit de markt is besloten om de F30-richtlijn voor houten paalfunderingen te herzien en dit proces is in 2015 gestart. Opmerkingen en ervaringen vanuit de markt, de F30 richtlijn-commissie, F30 leden, het F30 bestuur en nieuwe ontwikkelingen en inzichten zijn verwerkt. Nadat de richtlijncommissie overeenstemming heeft over de nieuwe versie zal het concept, waarschijnlijk binnen enkele weken, onder de leden worden verspreid voor commentaar. Het is de verwachting dat over enkele maanden de aangepaste richtlijn via onze website kan worden gedownload. Vervolgens zal er ook een nieuwe versie komen van de SBR-CURnet richtlijn. Wij houden u op de hoogte van de beschikbaarheid van deze richtlijnen.

Update NEN 8707-norm

Op 23 september werd bij de NEN in Delft het concept NEN 8707 (Beoordeling bestaande gebouwen: funderingen) gepresenteerd aan een groep van circa 30 geïnteresseerden. De voorzitter Adriaan van Seters van de NEN commissie leidde het onderwerp in en vervolgens werd per normonderdeel de tekst kort toegelicht en was er de mogelijkheid tot discussie. Gezien de diversiteit en het fundamentele karakter van de opmerkingen die naar voren werden gebracht zal het concept nog behoorlijk aangepast moeten worden. De inzet van alle F30 leden op de vergadering was dan ook om de NEN 8707 volledig in lijn met de F30 richtlijn te laten lopen. Wij hopen dat met het uitkomen van de NEN 8707 geen verschillen

gaan ontstaan met onze F3O richtlijn want die is inmiddels breed geaccepteerd en wordt breed ingezet.

NEN8707 gaat over geotechniek. Naast funderingen op staal en op palen betreft dit o.a. damwanden, verankeringen en ophogingen/taluds. Op het F3O-congres zal een toelichting worden gegeven op deze norm.

Kwaliteitsborging

Aandacht aan kwaliteitsborging wordt steeds belangrijker. F3O herkent dit maar het bestuur ziet op dit moment geen mogelijkheden dit binnen de huidige structuur van de vereniging te verwezenlijken. In 2012 is een BRL serie voor het certificeren van werk aan funderingen geïnitieerd en is deel drie uit de serie (herstel) uitgekomen. Voor het certificeren van het funderingsonderzoek op zich is op dit moment nog in de branche te weinig draagvlak. Mogelijk wordt dit veroorzaakt door de complexiteit van het werkveld en het advies wat moeilijk gevat kan worden in certificeringsprocedures. Het ondersteunend houtonderzoek kan wel onder certificaat worden uitgevoerd (SKH Publicatie 007: bepaling van microbiologische houtaantasting). Op de komende ledenvergadering zal het onderwerp kwaliteitsborging aan de orde zijn.

Het bestuur is in overleg met het KCAF over mogelijkheden om gezamenlijk een klachtenloket in te richten. Vanwege haar onafhankelijkheid en bekendheid bij het publiek lijkt een klachtenloket onder de vlag van het KCAF een goede mogelijkheid. Gedacht wordt aan een klachtenprocedure waaraan het onderzoeksbureau zich bij de aanbesteding specifiek moet conformeren aan de richtlijn, indien die als leidend wordt benoemd. Voor het indienen van een klacht zal een behandelfee worden gevraagd. Voor de behandeling van een klacht zal een KCAF commissie van onafhankelijke experts (niet actief als funderingsonderzoeker) zich over de klacht buigen en een uitspraak doen. Is het funderingsonderzoek niet conform de afspraken uitgevoerd, dan zal correctie op het onderzoek voor rekening van het onderzoeksbureau moeten volgen (zo nodig d.m.v. aanvullend onderzoek). Tevens zal het bureau de klachtbehandelingskosten moeten betalen. De behandelfee wordt terugbetaald aan de klachtindiener. Ingeval de klacht onterecht wordt bevonden vindt geen restitutie plaats van de behandelfee aan de klagende partij. Wij verwachten dat met een dergelijk instrument het risico op slecht uitgevoerd funderingsonderzoek wordt verlaagd en dat is een goede ontwikkeling. F3O en KCAF zijn in overleg hoe deze klachtenprocedure in detail moet worden vorm gegeven. Wij hopen op de komende ALV van F3O hier meer over te kunnen presenteren.

F3O congres bestaande funderingen

28 januari 2016

Locatie: De Oude Veilinghal Aalsmeer, deze locatie is onderdeel van The Beach, Oosteinderweg 247, Aalsmeer.

Het programma van het F3O congres is al verspreid. Velen van u hebben zich al opgegeven. We hebben weer veel complimenten gekregen over het programma. Voor wie zich nog niet heeft opgegeven, er zijn nog plaatsen vrij.

Aanmelden kan via p.nelemans@f3o.nl. Na aanmelding ontvangt u een bevestiging met routebeschrijving. De aanmelding is reeds gestart en de belangstelling is groot. Wacht dus niet te lang met uw aanmelding.

Het is dit jaar de 11^e keer dat er een congres over bestaande funderingen wordt georganiseerd. Het bestuur is weer in staat geweest om een interessant en afwisselend programma te maken. Het programma is als volgt:

13.00 uur Inloop en ontvangst door F30 bestuur

Dagvoorzitter Peter den Nijs (voorzitter F30)

13.30 uur Bestuur F30: *Welkom, het bestuur, nieuwe ontwikkelingen binnen F30.*

13.50 uur René Klaassen (SHR):

Ontwikkeling van conserveringsmethode houten paalfunderingen.

Het proces van bacteriële houtaantasting is een van de bedreigingen waardoor de stabiliteit van een houten paalfundering wordt aangetast. Over het proces van deze vorm van houtaantasting is inmiddels zoveel bekend dat onderzoek gestart is om op een simpele en kosten efficiënte manier deze vorm van houtdegradatie te stoppen of te vertragen. De resultaten van de eerste fase worden half 2016 verwacht.

13.55 uur Wim Vijfwinkel:

Experimenten met beïnvloeding van grondwaterniveaus in stedelijke gebieden.

Tegelijkertijd met het vervangen van de rioleringen in de Dordtse wijk, het land van Valk, zijn drainage- en infiltratiesystemen aangebracht om het grondwater boven de houten fundering te houden. Ondanks bijstelling van de systemen bleek het grondwaterniveau bij een aantal woonblokken regelmatig te laag te zijn. Dit was aanleiding voor een aantal bewoners om een nieuw grondwaterinfiltratiesysteem aan te leggen en het grondwater te monitoren. Het systeem werkt nu naar behoren. De TUd student Maikel Votel heeft als afstudeerproject het grondwaterinfiltratiesysteem nader onderzocht.

14.15 uur Adriaan van Seters (NEN):

Stand van zaken NEN 8707 Beoordeling Bestaande Geotechnische Constructies.

Sinds 2012 wordt gewerkt aan de totstandkoming van NEN8707, waarbij gebruik is gemaakt van de richtlijnen van F30. Deze norm sluit aan op de reeds bestaande normen voor bouwconstructies NEN8700 en NEN8701, waarin met name de veiligheidsaspecten en de belastingen zijn behandeld. NEN8707 gaat specifiek in op de geotechniek. Naast funderingen op staal en op palen betreft dit o.a. damwanden, verankeringen en ophogingen/taluds. De ontwerpnorm is inmiddels in een vergevorderd stadium en de planning is om de norm in 2016 te publiceren.

14.25 uur Bouwe Olij (Strackee Bouwadvies):

Mitigerende maatregelen bij funderingsherstel van gemeenschappelijke bouwmuren.

Funderingsherstel van individuele panden binnen een bouweenheid kan leiden tot nadelige gevolgen voor de belendingen. De optimale situatie dat bouweenheden altijd integraal hersteld worden, is veelal niet mogelijk. De methode met mitigerende maatregelen maakt het veelal mogelijk om toch individuele panden te voorzien van een nieuwe fundering zonder dat de restlevensduur van de belendingen wordt verkort. De werkwijze is gebaseerd op de methode "bepalen van de funderingshersteleenheid" zoals opgenomen in het CURNET/SBR handboek Funderingsherstel.

14.45 uur **Pauze**

15.25 uur **Peter van der Meer (Wassenaar Ingenieurs):**

Kerktoeren van Hegebeintum gered door nieuwe fundering.

De toren van de kerk op de hoogste terp in Friesland is reeds jaren onderhevig aan toenemende verzakking. In de presentatie wordt dieper ingegaan op de oorzaak van deze verzakking en uitleg gegeven over de maatregelen die zijn getroffen om deze verzakking voorgoed tot staan te brengen door een nieuwe fundering aan te brengen.

15.45 uur **Peter de Graauw (SKH):**

Kwaliteitswaarborging via de Beoordelingsgrondslag 007 Bepaling microbiologische houtaantasting.

In 2015 is deze Beoordelingsgrondslag als SKH publicatie 007 uitgebracht. Een deel ervan is direct van toepassing op het werkveld van houten paalfunderingen. Aangegeven is hoe op een herhaalbare wijze gegevens uit hout verzameld kunnen worden en hoe deze gegevens objectief kunnen worden geïnterpreteerd. Op basis van deze publicatie wordt gecertificeerd en wordt de kwaliteit van houtonderzoek dat bij funderingsonderzoek een grote rol speelt, bewaakt.

15.50 uur **Ariën Heddes (FUGRO):**

Due Diligence onderzoek Funderingen van bestaand vastgoed.

Bij grotere, veelal internationale, vastgoed transacties is het voor de investeringsbeslissing van groot belang de risico's van het vastgoed vooraf goed in kaart te brengen.

Vanwege de bekende funderingsproblematiek in Nederland voert Fugro regelmatig onderzoek uit om de risico's hiervan te kwalificeren.

16.10 uur **Dick de Jong (KCAF):**

KCAF Programma 2016 e.v.

Aan de orde komen enkele belangrijke thema's en activiteiten waaraan het KCAF vanaf 2016 (verder) werkt. Ondermeer het landelijk funderingsfonds voor gedupeerden dat, naar verwachting, in de loop van 2016 operationeel wordt. Daaraan gekoppeld dienen er nadere zaken geregeld te worden qua kwaliteitsborging van onderzoek, proces, planvorming en uitvoering.

16.15 uur **Ruud van Workum (projectleider Goed gefundeerd)**

Integrale wijkaanpak funderingsproblemen Kleiwegkwartier te Rotterdam.

Het pilot project 'goed gefundeerd!' wil een voorbeeldplan van aanpak te zijn. Dit wil zeggen werken aan de oplossing van de financieringsproblematiek, een bloksgewijze aanpak, het voorkomen of uitstellen van funderingsproblemen en een antwoord op de vraag hoe je de staat van de fundering het best kunt monitoren als de staat ervan niet goed, niet fout, maar er tussen in is. Opdrachtgevers voor de pilot zijn het KCAF, de Bewoners Initiatiefgroep Kleiwegkwartier (BIK), de gemeente Rotterdam en het ministerie van Binnenlandse Zaken. De eigenaren in de buurt zijn wakker geschrokken nadat een appartementencomplex om veiligheidsredenen ontruimd moest worden vanwege funderingsproblemen. Men wil weten hoe het zit. Niks doen is geen optie!

16.35 uur **Peter den Nijs (voorzitter F30): Afsluiting**

16.45 uur **Tijd voor netwerken**, onder het genot van een drankje.

Branchevereniging

We nodigen hierbij een ieder uit om de nieuwsflits en/of de website te verlevendigen met uw korte nieuwsflits. Voorstellen kunnen worden ingediend bij de secretaris via

p.nelemans@f3o.nl